

Nomina Respondentium.

Johannes P. Szerdahelyi Hungarus. Senior
Stephanus L. Tömös Vaarinus, Hungarus. Contraſcriba.
Andreas Cz. Buzai Hungarus. Collaborator primus
Michael P. Szer Györgyi Siculus.
Johannes N. Baczoni Siculus.
Michael V. Fogarasi Siculus.
Michael Cz. Zagoni Siculus.
Michael S. Bögözi Siculus.
Andreas L. Csekefalvi, Siculus.
Johannes P. Czeglédi Hungarus.
Franciscus K. Váradi Nobilis Hungarus.
Stephanus K. Tsengeri Hungarus Nobilis.
Petrus S. Káransebesi, Walachus.
Stephanus J. Halmágyi, Siculus Collobrator secundus.
Johannes Osvat. Folyfalvi Siculus.
Andreas F. Szerdahelyi, Saxo. Trans.
Thomas K. Bikfalvi Siculus.
Martinus P. Almasi, Hungarus.
Augustinus P. M. Cseiteiensis, Bohemus.
Michael S. BorosJenei, Hungarus.
Andreas Sadler Bisztriciensis Saxo. Trans.
Michael Duchon Marcusfalvi, Scepusius.

Errata Typographica.

Lege p. 1. Concilium. inficiatur. p. 2. accuratè. p. 4. Ezechielis. Salomon. p. 6 functionibus. pertinet. p. 7. Iov. p. 9. conſistere. commensus. p. 10. Plal-
morum. concinnata. p. 12. grammatica. evolutio. p. 15. sunt. ſed. p. 16. ſolen-
nis. p. 17. quæſtionem. immediatè. p. 18. correcti. x. p. 19. huius. p. 21. Jehova.
inſignem. p. 22. tritum. p. 24. ſymmetria. p. 25. x. repudianda. in V. de aliare.
p. 26. habitudine. nec minus. p. 28. videmus. p. 29. axiomata. p. 30. receda-
tis. p. 31. Vetus. educarentur.

ORATIO
ADVERSUS
PURGATORIUM
PONTIFICIUM, QVOD
NON SOLVM CHRISTI CRV-
cem evacuat, & contumeliam Dei miſe-
ricordiæ non ferendam irrogat, ſed in univer-
ſum fidem noſtram labefacit & evertit: cum
ex inclyta Academia VVitebergenſi ad patrios
lares redire conſtituiſſet, in laudatiſſimo natio-
nis Vngariæ cœtu, ad pleniorẽ rei ſu-
biectæ diſquiſitionem & in-
tellectum,

SCRIPTA ET HABITA à
NICOLAO BOREGETEO
DEBRECINO VNG.

1. Ioh. 1.

Sanguis IESV CHRISTI purgat nos ab omni peccato.

VViteberga. Typus Zachariæ Cratonis.

Anno M. D. LXX XVIII

REVERENDISSIMO, DO-
CTISSIMOQUE VIRO DN. MI-

chaëli M. Debrecino, Pastori Berexasiensi vigi-
lantissimo, affini suo Nicolaus B. Debreci-
nus salutem in Christo Pre-
catur.

Quandoquidem cœtus visibilis per ver-
bum Deo collectus statum circa quem
exerceatur habeat duplicem, militia u-
num, alterum triumphi: Ille quidem
in hac vita multis difficultatibus & la-
boribus maximis conficitur, ut non immerito sapius
de valle miseriarum fideles clamitent: militia est vita ho-
minis super terram, sicut dies mercenarii dies eius:
Hic verò felicissimum, augustissimum & incompre-
hensibile gaudium expectat, quo coronam & premium
bonorum operum ex fide profectorum vitam aeternam,
spe firma, fideque indubitata concipimus, postquam de-
cursum vite presentis stadium cum capite nostro obti-
nebimus. Ut verò strenui militis est de vocatione sua
sedulo cogitare, ne mundi illecebris & astu Diaboli à
via excussus, aliquid se & vocatione sua indignum
faciat: ita qui sub vexillo ipsius militamus sanam
doctrinam

doctrinam, quæ gaudij aeterni speciem in se includit,
sincero corde, firmaque assensione nos amplecti conve-
nit: Itaque ut præsens institutum persequar, quem
admodum de anima substantia diversa erroneorum
philosophantium sententia extiterunt: quidam enim
suffusum sanguinem, alij partem cœli opinantes, non
nulli verò unicam toti hominum speciei animam asse-
rentes, præter quam quemlibet propriam habere sensi-
tivam, brutali paulò perfectiorem, somniarunt. Sic
relictis à tergo manifestis scriptura testimonijs, den-
sissimis involuti tenebris nostri temporis Philodoxei cæcu-
tiunt, ac pro libito magna cum contentione, certas de-
terminatasque eidem ordinant sedes. Si unquam
igitur alias, certè nunc maximè omnium antiquus
ille serpens (de quo scriptum est: ponam inimicitias inter
te, & semen eius) cum fidelibus belligerat, erroresque hor-
ribiles offundendo, nec minus in extremam desperatio-
nem homines adducendo, odium hoc declarat: inten-
tus in omnes occasiones nocendi, quo Zizania semi-
nare, lites & controversias excitare possit: Ut est vi-
dere in ijs qui iam seducti, pro creatore creaturam co-
lentes, opera Dei imperfectitudinis arguunt. Quo-
rum perniciosus erroribus ne quando inficiamur: hanc

orationem, partim ut erga meos cum quibus biennij
ferè spacio bonas artes sectatus sum amorem declara-
rem: maxime autem ut fidem confirmarem & studi-
um amoris mei in te declararem sub finem discessus
mei, contra Purgatorium atq; Satisfactiones Ponti-
ficias pro more consueto in presentia religiosissimi cœ-
tus nostri proposui. Hanc itaq; non minus tibi ac-
ceptam velim, quam animum tuum in me amando
quottidie reddi magis ardentior. VVitebergæ
13. Iulii 1588.

Tuus ex animo

Nicolaus B.

Debrecinus.

 Vidnam sit in Causa, (Doctissime D. Senior
ILL.DD. Barones, cæteriq; nobilissimi & doctissimi
auditores) quod ad hoc argumentum de Purgato-
rio tractandum sim compulsus, utpote non levibus
rationibus commotus, verum gravissimis ad hoc ipsum addu-
ctus argumentis hoc est quod paucis aperiendum existimo.
Quæ si vero iudicio & pura mente conceperitis, nihil super esse
arbitror, quo à firmitate atq; constantia vestræ confessionis
nonmodò abduci, sed ne ad minimum quidem commoveri
dubitareve possitis.

Quantumlibet enim exurgant ab adversa parte diuersarum
opinionum atq; rationum momenta & commenta, humana-
rum autoritatum & assertionum præsidjs nixa: nihilo tamen
minus fortes nos, contra omnes Ecclesiæ hostes opponimus,
atq; Leonis rugientis, fideles semper circumeuntis rabiem, op-
posita salutis nostræ galea retundimus, regnæq; militum eius-
dem, exercitati in verbo, conculcamus: eo enim gladium Spi-
ritus assumere, orationibus atq; obsecrationibus omni cum vi-
gilantia instare convenit, vt tela illius nequissimi ignea extin-
guere, triumphumq; dimicationis nostræ pleno ore testantes
reportare possimus. Neq; verò feliciter hoc nobis continget,
nisi technis Diaboli in nostri seculi fideles miris modis profusis,
non externis verum in internis mentis nostræ penetralibus atq;
recessibus sedem tabernaculumq; erigere volentis, contra ire
pergamus, & audacter opiniones illius noxias e medio populi
Dei extirpemus, veramq; doctrinam falsissimis dogmatibus
opponere non cessemus, donec loco, sedeq; penitus everta-
mus, ac omnibus splendoribus exuamus.

Cuius rei evidentissima passim testimonia atq; signa quot-
tidie nobis conspicienda proponuntur, præcipue verò ubi iam
spiritus ille mendax eousq; nidum suum ex alto suspendens
constabiliuit, ut nisi aliquando illorum Deus misereatur, in er-

roribus & teterrimis peccatis funditus pereant oportet. Ante omnia verò officina Papæ mirum in modum erroribus & labe peccati turgēt: Ut quæ vera unius Dei cognitio, eius invocatio, quid communio nostra cum ipso sit prorsus ignorat, eo usque excæcata, ut quo post hanc vitam corporis anima eius deportetur, nesciat. Quare à natura nobis inditum esse agnosco (A) ut de rebus optimis & necessarijs studiosam contemplationem habeamus. Innata siquidem nobis universis & singulis est ea sciendi cupiditas, ut ad veritatis obtutum oculos intorqueamus, adaperiamus, eosque tanto diligentius & alacrius, quanto res obiecta illustrior est atque excellentior.

Iam vos, quos perpetuò mihi promisi auditores benevolos, ita nunc ad futuros polliceor, ad hoc equidem tam à Deo quam hominibus ordinatos nos agnoscimus, ut pulsas tenebris mentis nostræ ex divinis testimonijs rectè definiamus atque iudicemus. Itaque rem ipsam, quam hodierno die defendendam suscepi, Deo auspice aggrediar, receptaculumque animarum, quod Purgatorijs titulo insignitur, proprietates atque eiusdem nefandos recessus cum suis fulcris, atque circumstantijs destruere conabor, idque quantum fieri potest ex sacra scriptura. Alioqui enim actum de nobis esset, & quid prohi Deum de nostra salute sperandum esset, quid reliquum haberemus veritatis, nisi huius testimonijs luce solis clarioribus, tanquam manu ad contemplationem veritatis duceremur. Neque verò existimo ut oculos intelligentiæ iudicijque vestri quicquam effugiat, & propterea neque propter tarditatem sermonis mei vos minus bene de re ipsa coniectaturos crediderim, si rei dignitatem eloquentia atque facundia non exequar.

Neminem vestrum arbitror (A) qui non sollicitè illud Apostoli dictum secum perpendat, quo non solum æterna & immortalis vita post hanc peregrinationem fidelibus promittitur: verum etiam ultimi hostis nostri regnum mortis abolitum iri asseri-

seritur: Mors non amplius dominatur, quod enim mortuum est peccato semel mortuum est, quod autem vivit, vivit Deo. Quo quid quæso suavius atque iucundius esse potest? ubi meritum victimæ & unicæ oblationis Christi crucifixi commendatur, complectens sub ala misericordiæ suæ, omnes onustos, ac peccati onere gementes, ut non tantummodò hic vitam tranquillam peccatamque conscientiam circumferant, sed postquam naturæ debitum persolverint, tandem à morte corporis excitati ad vitæ novitatem resurgant, ut cum Deo vitam vivant divinam omnisque corruptionis expertem. Huc illud spectare animadverto quod quemadmodum aqua abstergit maculas, emundat corpus, ac omnia olim sordibus tetrīs obducta candida efficit, ita sanguis Christi nostris vulneribus adhibitus sanat, turpitudinem nostram velat, & ab igne æterno nos liberans in solidum vitæ beatæ restituit: adeo ut electum Dei vas non sine exultatione dicat: abluti estis, iustificati estis, iam sanctificati estis, quis intentabit crimina adversus electos Dei? Quare si afflictio, angustia; persecutio, fames, nuditas, gladius, si totus denique mundus tantæ amplitudinis, in hoc carcere, cum omnibus suis machinis nobis prævalere non potest: Quid in illo statu eventurum iudicabitis, ubi anima nostra non in cineres, favillasque redigitur, aut quacunque alia ratione consumitur, sed Dei Opt. Max. consilio atque virtute mundum superans, in cœlis vivit, triumphat, æternæque victoriæ de inferno per Christum reportata gloriatur atque gaudet? Bene hoc ipsum probare videtur cursus rerum naturalium, omnia enim eo aspirant ut caducam hanc quam quotidiè cernimus mutationem & alterationem effugiant, ut naturam conservare, finem, suumque appetibile obtinere valeant, ac in unitate, veritate & simplicitate unius speciei conserventur: omnia enim abhorrent interitum, mutationem & in præsentī conservari concupiscunt. Idcirco homo pro suis viribus aspectabili huic mundo se adstringit, animamque suam tanquam lumen unicum adversus modum

omnes procellas, tempestatesque tuetur & defendit: quanto ergo desiderio corpus erga suam animam tenetur, tanto etiam anima ad suum motorem tendat oportet. Quare quemadmodum corpus unica est domus animae, à qua in bonitate & proprio esse servatur: Ita separata à suo domicilio, non in interitum, fletumque perpetuum, ubi est stridor dentium commigrat: etenim à peccatis & carcere liberata tanquam thesaurus sanguine filij Dei acquisitus in sinum Abrahamae deportatur, atque amplexibus sanctorum Dei angelorum, aeterno gaudio perfundetur. Idem nobis persuadere debet, quod intelligentia mentis nostrae inhabitantem spiritum deprehendimus, qui nos erigit, consolatur, exitumque in adversis latiore promittit. Domus enim Dei, opus manuum eius, ac peculium arvi eius facti sumus. Vnde oculos nostros in aerumnis elevantes non aliunde quam à tribunali illius gratiam & misericordiam imploramus. Sicque mirum in modum conforme intellectui videtur, ut quemadmodum Deus pactum cum domo sua percussum irritum facere non potest, ita neque sanguinem preciosissimum pro grege Diabolico effundere: Quamobrem putabitisne tantae creaturae, quae perpetuo in domo Dei versatur, Verbum illius sacrosanctum audit, animas non in Paradisum secum assumere, sed inimicis ipsius rapinam propinare? Vnicum nostrum solacium vita aeterna facit, ut nos in considerationem DEI recipiamus, totique animis in foedus eius recumbamus, quod ut non nostra dignitate, verum mera eius misericordia nititur, ita nullis vel mundi, sive principis eius viribus aboleri irritave fieri potest. Etenim quid prodesset in hac vita Deum protectorem habere? quid in temporarijs bonis illius gratia frui, quam impij quoque experiuntur, si post huius vitae curriculum igne Purgatorio decoctis, salutis spes parva vel nulla super esset? Quia verò Deo uniti sumus, qui se tunc quoque Deum nostrum profitetur, quando hac vita defuncti dormimus, quid adhuc verebimur asserere nos

nos per mortem ignes Papales eludere posse, atque animas ex his vinculis solutas ad Christum colligi, corpora verò sub spe resurrectionis dormire, ut novissimo die, ab omni labe & vitio unico Christi sacrificio purgata suscitentur? Non sanè extra propositae rei tractationem illud quod obijciatur, mihi considerandum venit, etenim vita illa nihil aliud est, quam secretae quietis habitatio in qua beatorum Spiritus vivere, laetique Dei conspectu frui credimus. Illa est domus Patris coelestis in qua Christum nobis mansionem paraturum protestamur, & in qua ut sacrae perhibent literae multi ab Oriente & Occidente venientes, cum Abrahamo, Isaaco & Iacobo discumbent. Non igitur sub Lunae globo bene defunctas locum habere credimus: Verum ut albam petram ad solis ianuas, herbosumque pratum Homeri, ubi eas prophani delitescere tradunt averfamur, & abominamur: Sic omnium fidelium spiritus recipi in coelum, tanquam formae reducuntur ad materiam, impiorum verò à sedibus infernalibus coerceri credimus.

Proinde illud sensibus & opinione concipiendum, atque doctissimis vestris auribus committendum esse arbitror, quod unicus ille Mediator Dei & hominum clara voce concionatur: Amen amen dico vobis, qui credit in me habet vitam aeternam, & in iudicium non veniet, sed à morte transibit ad vitam. Quid enim pulchrius? quid iucundius? quid humano consortio & familiaritati gratius cogitari potest? Quam hominibus, huiusmodi conversationis civis, qui Christi virtute suffultus, illius merito acquiescit, & contra impetum Diaboli, mundique furores, animi bene dispositi & confirmari scutum opponens, omnes ei aculationum impetus & aculeos retundens, vitam nulli corruptioni & vicissitudini obnoxiam assequitur? Sensit hoc quodam modo Plato ille, qui conversationem hanc, seu locum super coelestem quo exacte philosophantium animae subvehuntur, non facile imò ne huius quidem seculi esse putavit ut

quoquam explicari possit. Itaque si rem diligentius perpende-
rimus, nihil tristius & acerbius esse potest, quam praesentiam
Dei negare, fidem Patribus datam abolere, Symbolum A-
postolicum destruere: quod fiet si posteros fidelium in Pur-
gatorium artificiose à Doctoribus Pontificijs effabricatum
remittamus, quo animas purgari oporteat, donec pro omni-
bus delictis, quae in corpore agentes designarunt, satisfecer-
int.

Necq; verò illud extra istius intentionis naturam in con-
siderationem venire videbitur, quod si velimus Deum huius
rei autorem & principium tanquam universi conditorem asse-
rere, dona distribuere secularia & aeterna, gratiam favorem-
que suam erga delinquentes, pacem deniq; promittere suis
creaturis non potest: quin iusticia illa aeterna in qua confi-
stunt omnia per quam & à qua sunt omnia, everteretur. Hinc
Diogenis Laertij sententia, aërem totum plenum animabus
somniautis: Mercurij item Trismegisti, mortuorum animas
à Daemonibus rapi diligenter examinari, ut si quae malae com-
periantur à summo in ima deturbentur. opinantis, locum
in Ecclesia haud ultimum obtinebit. Mitto quod si Pur-
gatorium locus est cruciatus, in quo iram horrendi Dei iudi-
cij propter peccata persentiscimus, aut est initium, & accessus
à quo ad inferos, vel medium mutationis poenarum & gaudij
vel finis. Et sic duplex via animarum à Virgilio posita re-
tinenda erit, ubi inter alia sic inquit:

*Hic locus est partes ubi se via findit in ambas.
Dextera qua Ditis magni sub moenia tendit,
Hac iter Elysium nobis: at leva malorum
Exercet poenas et ad impia Tartara mittit.*

At si

At finis minime erit, efficacia siquidem mortis Christi
plus virtute valet, quam sudores, auræ, ac flagra Purgatorij.
Medium non, stipendium enim peccati requirit ut ad inferos
detrudamur, nisi fiat remissio propter meritum Mediatoris.
Necessario igitur erit totum, sicq; Purgatorium, Limbus &
infernus nihil natura inter se differunt. Porro si nos quo-
que credentes deturbabimur ad imaginariam illam ultionem,
quae erit differentia fidelis & impij: hic ne fructus sancti-
tatis ad nos redibit, qui nec desiderijs nostris satisfaciet, nec via
tam hanc iucundam nobis reddet: quae si in universum aufera-
mus, vita hæc amaritudinis & tristitiae plena est. Conside-
remus ergo prærogativam adoptionis nostrae, qua mancipia,
per Evangelij lucem ex servitute liberati, facti sumus hæredes
Dei, cohæredes autem Christi.

Necq; illud nobis persuadere debemus, quod hoc ipsum in
divina Christi potentia positum non sit. Etenim si Pro-
phetæ populo Dei bona temporalia promittentes, mox eo-
rum autorem Salvatorem faciunt: nonne quæso vel ea
occasione de æternis nos admonent, æternamq; liberationem
spectantibus ob oculos ponunt? Res est manifesta, adeo,
ut testimoniorum allegatione non indigeat: unicum tamen
illud proferre non erit igratum, ubi nonmodò Limbum &
Purgatorium, sed istorum caput, Infernum ipsum, mortem
atq; inferorum exercitum Messias se aboliturum testatur. E-
ro postis tua ô mors, & ero excidium tuum ô inferne. Quam
Prophetiam Apostolus per Spiritum citans Christo ad iudic-
cium venturo tribuit, perinde quasi iam completa atque con-
sumata essent omnia ipsum loquentem introducit: haud aliter
ac si miles hosti devicto, prostratoq; insolentes minas, armorum
apparatum, victorias priores, & quaecunq; alia confidentes ia-
ctare solent exprobet, atq; in hunc modum dicentem effigurat

Multum sanè & diu hucusq; à primordio nascentis mundi, & Mors, sævisti in mortale genus, ac per te serpens antiquus trophæum erigere videbatur, quando nulla habita loci, ordinis atq; sexus ratione promiscuè omnes sub tua tyrannide cogebas. At dies ille nunc affulsit, quem olim tibi per nuncios & præcursores meos denunciavi, fore nimirum ut te debellem, ac portas inferorum confringam. Vbi ergo nunc tua illa victoria? Vbi triumphus? Vbi aculeus ille tuus quo omnes perdidisti? Vbi inferorum potestas qua tu sævire videbaris? An non te debellatam, convictam & exarmatam esse sentis, quando vitæ restitutos ac prorsus incorruptibiles, immortalesq; factos esse vides, quos prius perdidisse videbaris? His itaq; perspectis, quid adhuc de Purgatorio dicent, cuius nullus autor, nulla sedes, nullum deniq; testimonium monstrari potest? Num levius Inferno? sed quid cum isto actum est? absorptus, convictus & corruptioni subiectus, etiamsi materiam & substantiam quam prius habuit retineat: adeò ut non modo infantibus, quos peculiariter Christus ad se invitat, sed ne peccatoribus quidem resipiscantibus post hanc vitam corporis se obijcere valeat.

Similiter & ex hac ratione videre possumus, quod de mundi calamitate non perpetuò duratura sentimus. Solet siquidem Deus nos corrigere, quando peccatis poenam, castigationemq; sæviores meruimus. ne cum mundo incurabili pereamus, sed ut fides nostra probetur, atq; ad patientiam Christianam erudiamur. Propterea semper in animo nostro hæreat Apostoli dictum, qui nos in afflictionibus gloriari docet, scientes quod afflictio patientiam efficiat, patientia experientia, experientia spes, spes non pudefacit: alioqui enim nullam planè consolationem ex Dei bonitate & misericordia, quæ in medijs afflictionibus sese conspiciam offert, obtineremus. Idem quoq; in Psalmo promittitur: misericors & clemens est Iehova, tardus

tardus ira & multus bonitate, non in perpetuum rixatur, nec in seculum custodit iram: non secundum peccata facit nobis, neq; secundum iniquitates nostras rependit super nos. Sicut misericors est pater super filios, sic misericors est IEHOVA super timentes se, quia ipse novit figmentum nostrum recordatur quod pulvis sumus. Fidelis autem est Apostolo teste, neque supra vires nos tentari sinit. Quia ergo brevis est ira eius momentaneæ verò afflictiones huius seculi. Ita etiam quæ has comitabitur misericordia excellenter, & ipsa æternitate æternius (si ita loqui liceat) pondus gloriæ nobis conficit. Numquid igitur alio quam ad Ecclesiam totam pertinere, Davidi & eius semini factam promissionem dicemus? Ego ero ei Pater & ipse erit mihi filius, si iniquè egerit castigabo eum virga virorum & plagis filiorum hominum. Item aquid Ieremiam testatur: Si irritum potestis facere foedus meum cum die, & foedus meum cum nocte, ut non sit dies & nox suo tempore, etiam irritum fieri poterit foedus meum cum servo meo Davide. At noster David Christus est, in cuius sanguine firmatum est testamentum illud novum, in quo hæredes scripti sumus regni cœlestis. Quare (A) assidua horum consideratione fidem nostram confirmemus, diffidentiam omnem abigamus: Vitam æternam enim qui promisit Deus non mentietur. Constat omnibus nobis indignissimè ferre homines, si quis verbis eorum fidem habere dedignatur: quid verò de vertiginoso mortalium grege futurum existimabimus, qui ipsissimæ veritati, Deo nimirum vel iuranti credere recusant? Proh Deum Salvator noster nunquam acrius discipulos corripuit, quam si ὀλιγόπιστοι aliquid ipsis indignum fecerunt: & tricipiti illi non irascatur qui verbo & promissis palam contra dicit, ut in hunc modum ipsum mendacij insimulet?

Neq; illud absimile huic erit, quod surgunt interdum horrendi motus mundi, qui Ecclesiam funditus everfuri esse viden-

videntur, adversus quos Deus ille misericordiarum nos prae-
munivit: equidem montes movebuntur & colles nutabunt,
misericordia verò mea non recedet à te, nec foedus pacis meae
vacillabit, dicit miserator tuus, Dominus. Ut enim

graves aliquando turbæ exoriantur, quæ fidem electorum la-
befactare possint, iubemur nihilominus infracto animo per-
sistere etiamsi tota mundi machina commoveatur, iuxta
illud poëtæ: Si fractus illabatur orbis Impavidos feriant rui-
næ.

Accedit huc etiam illud, quod Deus subinde mise-
ricordiam suam allegat, foedusque pacis suæ in mentem nobis
revocat, intelligens illam quam olim Patribus promisit, &
quam nato in carne filio suo unigenito, per Angelos promul-
gavit.

Gloria Deo in altissimis, in terra pax, in homini-
bus beneplacitum. Hanc pater ipse de cœlo clamans con-
firmavit: Hic est filius ille meus dilectus in quo placatus
sum. Quod ipsum etiam Dominus noster IESVS CHRIS-
TUS, de periculosis novissimorum temporum mo-
tibus agens asserit. Sol obscurabitur, Luna non dabit suum
lumen, stellæ e cœlo cadent & potestates cœlorum agitabun-
tur.

Idem confirmat etiam quod alibi addit. Erunt signa
in Sole, Luna, Astris, In terra angustia gentium, consilij in-
opia, resonante mari & salo, exanimatis hominibus præ timo-
re & expectatione eorum, quæ orbem terrarum invadent.
At cum hæc fieri incipient, suspicite & attollite capita vestra,
quoniam appropinquat redemptio vestra: Cœlum &
terra transibunt, verba autem mea nequaquam præteri-
bunt.

Quare hæc memori mente recolentes, contra ho-
diernos tumultus qui non Ecclesiæ solum, sed toti mundo rui-
nam minantur, nosmet recolligamus, mentemque nostram ex
scriptura in spem meliorem de animabus defunctorum refor-
memus.

Ruet hic proculdubio, totaque eius machina dis-
solvetur, sed in ruina ista nihil mali patientur electi, verum colo-
lapso hoc luteo tabernaculo animæ nostræ ad sponsum
suum

suum transportabuntur, atque sic nos huic venienti, in nubi-
bus cœli per aërem, obviam rapiemur, ut cum illo vivamus
& regnemus.

Mentis quoque impositus quotusquisque videbitur, qui vel hoc
ipsum considerans non maxime sensui nostro ad stipulari de-
prehendatur, quod nimirum ante faciem mali iustos & beni-
ficos, senes, infantes, pueros, viros & virgines auferri de ter-
ra, ac ad vitam meliorem colligi credimus, ne & ipsi calami-
tatibus, quæ impios ac poenitere nescios manent, implicentur.
Etenim fieri solet, ut & illi interdum cum his gravissima quæ-
que sustineant. Sic Ieremias obsidionis pericula sensit, tri-
ste urbis ac templi excidium vidit, quod quam grave illi fue-
rit, threni illius docent. Daniel in Babylonem abductus
exilium subiit, in quo multa ipsi tristitia, lugubriaque acci-
derunt: quæ singulari Dei consilio eveniunt, ut illud Christi
dictum expendamus: si hoc fit in viridi, quid fiet in arido?
Ut verò etiam ad illud respiciamus, plerumque Deus agricolas
industrios imitatur, qui sicut fruges ante grandinem in hor-
reum important, utque pater familias, domus incendio exor-
to, res preciosiores efferri curat: Ita Deus suorum saluti con-
sulturus ex mundo, eos quorum fidei opera usus est, ne
ne quid gravius sentiant, eripit. Sic Prisci Patriarchæ om-
nes ante diluvium, à Deo recepti sunt, ne tristissimum huma-
ni generis exitium viderent. Iosephum quoque cum Patre
suo, priusquam Pharaoh ille impius & ingratus in filios Israël
faviret ad se recipit. Ut igitur mortem fidelium & eorum
posteris non temere, sed certo Dei consilio, atque iudicio fieri
scimus: ita etiam de statu tranquilliore animæ ipsorum non
desperandum, ista enim tanquam organo infallibili venit pax.
Idcirco mors illis non peccati poena, sed felix ac latus in vi-
tam meliorem transitus est. Itaque quando fidelibus mortis
hora

hora instat, pax venit, quæ quoad in terris vivimus, non possumus certa & solida frui. Est enim vita hæc laborum & curarum plena, & in mundo afflictionem sustinent, quotquot Deo fideles sunt: proinde mors illis pacem parit optatam, quicumque enim coram Deo ambulant, in fide integri, morum quoque innocentia student, non vitam hanc cum immortali mutant, atque in cubilibus suis requiescunt. Consentit hoc cum Angeli dicto: Beati mortui qui in Domino moriuntur: etiam dicit Spiritus: quoniam requiescunt à laboribus suis, & opera eorum sequuntur eos, fruuntur enim mercede promissa operibus ipsorum, quæ ex fide fecerunt. Est igitur beatissima in vera fide defunctorum conditio, nam securi omnium quæ in terris fiunt, verè quiescunt quoad animam & corpus. Animæ siquidem piorum ad mansiones illas cœlestes deferuntur, quas nobis in domo Patris sui Christus paravit, ubi in Dei vultu iucunditate omni implentur. Corpora verò ceu sôno sopita in sepulchris suis quiescunt in spe lata resurrectionis, in qua eadem quidē, quæ in terrâ redierunt resurgent, sed clarificata & conformia Christi corpori glorioso. Nihil igitur periculi nobis ex ea metuendū est: nam per hanc animæ ex vita mortali in æternam transmigrant, corpora à laboribus requiescunt, olim quoque resuscitanda, ut cum Servatore illo nostro in cœlis animo & corpore beati vivamus.

Nec obiter prætereundum facile crediderim, quod qui filium DEI IESVM CHRISTVM, qui nobis à Patre iusticia & redemptio factus est, fide constanti apprehendunt, in Purgatorium migrent. Vtut enim si nos spectes omnes in peccato concepti & nati simus, omnes peccaverimus & deficiamus gloria Dei, tamen qui in filium Dei credunt recipiuntur gratis, & ex fide iustificati pacem habent apud Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem etiam fide habent aditum in gratiam hanc, & gloriantur spe gloriæ filiorum Dei. Sicque iustorum animæ non intereunt, nisi sensu carnis & mundi iudicio

iudicio metiamur, qui cum vitam nullam aliam norit quam mortalem hanc, perire putat omnes qui illam deponunt. Unde hominibus prophanis Poeticum illud in ore est:

Mors ultima linea rerum:

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas.

At Prophetæ recipi eas ad Deum testantur. Quo scripturæ loquendi modo utitur Spiritus sanctus, de Abrahami, Isaaci & Iacobi morte loquens. Sed & ipse Deus Aaronem ad populos suos recipi debere dicit, cum suprema vitæ hora instaret. Demus licet hoc, quod dum in hac carne vivimus, pii impijs & profanis, electi reprobis permixti vivunt, & revera confusio quædam horribilis est mundus hic, dum plerumque hypocritæ veris Dei cultoribus præferuntur, impijssimi homines in Ecclesia regnant, atque Lazari veri qui ab unius Dei gratia & ope pendent, ad superbiorum sepulchrorum ostium contempti neglectique iacent. Verum cum animæ huius corporis ergastulo & vinculis solutæ migrant, tunc una quæque ad sui populi cœtum sive societatem cogetur, piorum, quæ in fide vera decedunt, ad sinum Abrahami, qui communionem beatorum cœlitum denotat: impiorum autem ad inferos, quo transferentur omnes, qui à fide & beneficentiæ studio alieni, posuerunt terrorem suum in terra viventium. Quamobrem est quidem moriendi lex communis pijs & impijs, sicut omnibus ex hoc seculo migrandum est: quo nomine David mortem viam universæ terræ vocabat. At magnum in hac emigratione atque via discrimen est inter credentes & à fide alienos, quando quisque non quo ipse vult migrabit, sed ad eos cogetur, quorum vel fidem & beneficentiam, vel incredulitatem & crudelitatem imitatus fuerit. Huc igitur animi oculos

C con-

convertamus, quod si quis filium Dei IESVM CHRIS-
TVM vera fide apprehenderit, moriturus eidem animam
suam commendaverit, ad eos colligetur, quorum memoria
nunc nobis grata & iucunda est, ad nostros item, qui nos ea-
dem fide præcesserunt, & quorum ardenti tenemur desiderio
aggregabitur: ac cum illis omnibus in conspectu Dei iucundi-
tate, atq; gaudio nunquam finiendo saturabitur.

Id ipsum etiam hac ratione convincitur, aperitur & elucida-
tur, quod una perfectionis nostræ corona in Scripturis com-
memoratur, ob quam relictis à tergo prioris vitæ & huius seculi
studijs, ad eam tendimus quæ nobis proposita est, neq; verc-
secutos nos putabimus donec in carne peregrinabimur. Idem
Apostolus de se, netipso scribens affirmat, ego me ipsum nondū
arbitror metam apprehendisse, unum autem ago, ea quidem
quæ à tergo sunt obliviscens, ad ea verò quæ à fronte sunt con-
tendens, scopum versus feror, ad palmam supernæ vocationis
Dei, quotquot itaq; perfecti sumus hoc sentiamus. In qui-
bus verbis nullum medium Sanctis proponitur, sed simpliciter
curriculum vitæ huius, immediatè beatitudinis obtinen-
dæ, annuntiatur. Neq; hoc immeritò. Vt enim via Dei
perfecta est, constanter per eam decurrentibus: sic una salus
omnibus, una regni coelestis hæreditas proposita, quæ ut o-
mnibus sufficit, ita neq; divisione in Limbos & Purgatorium
pro multitudine fratrum diminuitur, quando singuli illam totā
nulla cum aliorum fraude aut iactura possideant. Ad
hanc olim cursu indefesso contenderunt Patriarchæ, Moses,
Prophetæ, & quotquot in veteri testamento Dei vocationem
secuti sunt. Successerunt his Apostoli, & quicunq; illo
tempore Evangelio crediderunt. Proximi his fuerunt mar-
tyres reliqui, quorum ea fuit constantia, ut per mille mortes,
& crudelissimos exquisitissimorum tormentorum cruciatus
per-
perrum-

perrumpendum sibi putarint, ut propositum ipsis non Lim-
bus & Purgatorium, sed coronam destinata obtinerent.
Quid igitur? Dicemusne adhuc hos ob Purgatorij desiderium
tanta pericula sustinuisse? Equidem satius fuisset illis fortunam
huius seculi captasse, quam in instans malum cuius centesimam
portiunculam maiorem cruciatibus terrenis somniant, spon-
te sese præcipitasse, atq; illic vanos aliorum exorcismos ad
hoc usq; tempus expectasse. Verum illud inter alia in ani-
mo nostro firmam sedem habere debet, quod quemadmo-
dum Christus unica sua morte satellites inferorum debella-
vit, nobisq; victoriam suo sanguine peperit, sic etiam post
hanc vitam vires animabus nostris addet, quibus adiuti super
viam ipsius gradiendo, recta ad ipsum pervenire, perfectam
que beatorum coronam accipere possumus.

Præterea hic etiam fundata esse conspicitur velut in soli-
dissima basi huius probationis ædificium, quod si expressum de
purgatorio locum propositum velimus ex sacris literis, nus-
quam reperiamus. At si de bimembri damnandorū ac salvando-
rum loco sciscitemur, offert se nobis imprimis epulonis miseræ
exclamantis historia, per omnes circumstantias & loca fide-
liter descripta, ubi imprimis quidē locus notatur, in quem anima
eius à morte migraverit. Est enim certus locus subterraneus In-
fernus dictus, quem supplicij damnatorum destinatū scripturæ
non uno loco testantur in quem à morte animæ ipsorum statim
detruduntur, ac post resurrectionem etiam corpora colligen-
tur. De hoc Moses loquitur quando Cora, Dathanum &
Abironem terræ hiatu absorptos esse, vivosque cum omni-
bus suis ad infernum descendisse testatur. Esaias verò huius
non modò meminit, verum etiam illum describit, quando As-
syrii tyranni supplicium exponens, inter alia sic loquitur: Præ-
parata est præterea ab heri Topheti, hæc etā pro Rege præpara-
ta est
C 2 ta est

ta est: quam profundam & amplam fecit, penetrale eius ignis, lignorum ingens quæ flatus Domini, ceu sulphureus torrens vis, incendit. Quam historiam ut negare non possumus, ita totum narrationis huius argumentum, de igne Purgatorio, vehementer amplectimur, autoresque illius impostoribus, qui inanibus sterquilamentis simplices hominum imperitorum mentes deludunt, convincimus. Non enim in visceribus terræ à malis angelis custoditur, non in medio aëre vitam & mortem in partes scindit, & quod verius est, neque extra ordinarium quid Dei benignitate bonos excoriat.

Præter hæc operæ precium quoque futurum esse arbitror illud subiungere, quod diu huic articulo fidei (ut quidem volunt autores eius) Ecclesiæ repugnarunt. Concilium quoque Florentinum rem tanquam astu Diabolico effectam explosit, ac detorta scripturæ loca in eam astruendam genuinis sensibus restituit. Augustinus verò contra Pelagianos scribens, tertium locum animarum ignorat, imò ne in sacris literis quidem inveniri posse affirmat. Sed ne plura verba pro re tam evidenti faciam, vel ex his constat, Augustini tempore prorsus Purgatorium non agnovisse Christianos, neque etiam extitisse, ut ad hodiernum usque diem later. Ex solenni igitur congregatione sanctorum & concursu ad honorifice sepelliendum cadavera mortuorum, ubi conciones, orationesque peragebantur, lætam simul quietem ac resurrectionem sopitis precabantur evenit, ut insula posteritas hac lege turpiter abuteretur, atque elemosynas in usum pauperum collectas, pro ficticio Purgatorio tollendo, in loculos Monachorum verteret. Patrocinantur horum inventis Cicero in Somnio Scipionis, Pindarus, qui antequam in beatorum insulis ad urbem Saturni animæ perveniant ter lustrari pro comperto asserit. Idem Pythagorici & Platonici pro vero habent. Quod de Platone satis

satis constat ex dialogo Phædone & Axio, ubi defunctos pervenire scribit eis ἀδύλατον τόπον καὶ ὑπόγειον, sicque infernalibus aquis purgari, antequam in campos Elysios advolent. In hanc itaque sententiam tota AntiChristi caterva præceps fertur quorum opinionem modis omnibus illud Poætæ multiformiter sublevare videtur.

*Non tamē omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliæ panduntur inanes
Suspensæ ad ventos: alijs sub gurgite vasto
Insectum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes, exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci læta arva tenemus,
Donec longa dies perfectō temporis orbe
Concretam exemit labem, parumque relinquit
Aethereum sensum, atque auræ simplicis ignem.*

Vnde sanè constat ad huius sedis inventionem, Poetarum & Philosophorum ludibria, e vero scripturarum intellectu exorbitantibus Papicolis, ianuam & ostium aperuisse: ipsque acceptum, pro opulentissima quæstura quam in purgandis insensatorum bonis exercent, referre debere. Iam si rem penitus introspeciamus, hinc quoque muniri, solidari, firmarique propositum, meum credo, quod non nihil adversario-

rum argumentum aliterve opinantium sententia expugnari
diluq̃ potest, ex quibusdam scripturæ locis, quæ superba fron-
te pro suis erroribus stabiliendis allegant, quorum hic primus
est.

Cum vadis cum adversario tuo ad Principem, in via,
da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, iudex
tradat te exactori, exactor mittat te in carcerem, dico tibi non
exies inde, donec etiam novissimum minutum reddas. Quia
verò (A) veritati nunquam surdas aures exporrexistis, neque
attentionis oculos unquam occlusistis, advertite nunc quæso
ut corruptores scripturarum comprehendatis.

Num Chri-
stum eo loci de dilectione atque reconciliatione fraterna agere
dicemus? Equidem vita hæc nostra via illa est, per quam am-
bulantes Deum diligimus, proximos studio pio, honore &
bonis cumulamur, ubi pacem ac concordiam fovemus, lites
componimus, ac infirmorum fratrum offensas sanamus, ne in
causam attracti, infamiam, dolores, multam, variaq̃ eius ge-
neris incommoda patiamur.

Purgatorium igitur quod ab
hac vita exulat, intelligi hic nullo modo potest. Neq̃ verò il-
lud vos fugere potest quod interdum usitato scripturæ loquen-
di modo particula donec tempus æternum denotat, ut ex his
planum esse potest: non peperit Michol donec moreretur: &
non cognovit eam Ioseph donec peperit primogenitum su-
um, cui tamen contra Helvidium integram semper virginita-
tem credimus. Quare hic sensus est: nunquam solves ideoq̃
nunquam exhibis, sed æternos cruciatus post hanc vitam gusta-
bis, nisi proximum in hac vita tibi reconciliaveris. Illud qui-
dem quo è re nostra ac expectationis vestræ futurum arbitror,
non leviter audiatis quæso.

Inferunt Apostolum loquen-
tem. Si cuius opus arserit detrimentum patietur, ipse verò sal-
vus erit, sic tamen quasi per ignem.

Verum in hac quoq̃
causa nihil mihi magis policeri possum, quam iusticiæ, verita-
tis & consequenter vestram (A) primum quidem attentionem,

subin-

subinde verò dignam expeditionem, atq̃ sententiam obtentu-
rum. Quod eo magis mihi persuadeo. si totum narrationis
cursum allegoricum esse consideraveritis, ubi dogmata huma-
nitas efficta damari, opera verò in verbo Dei fundata non
exuri perpenderitis.

Quia verò circa unum verum diversa
sunt doctrinarum genera, paleæ nimirum & stipulæ, aliena à
veritate, quæ hominibus arridere & applaudere, quibus glo-
riando blandire, & nonnihil sese recreare consueverunt: ignis
qui irrogatur super falsas hominum inventiones præter & ex-
tra scripturarum sensum introductas, comprobatas & longa
consuetudine receptas, examen est iusti Dei iudicii, quo opera
fundamento assuta solventur, inventores dogmatum rubore
suffunduntur, atq̃ conscientia morsus, in hac vita ad lucem
patefacti Evangelij sentient. Nihil minus igitur quam Purga-
torium hinc effabricare licet.

Vtut enim ignis variè intel-
ligatur: genuinum tamen sensum doctrinarum nos amplecti
necessum est. Siquidem non sufficit nobis nova cudere dogma-
ta nisi examen divini iudicii ferre valeant. At quia multi etiam
hodie superædificant, non solum aurum, argentum, verum
interdum etiam stipulas, ignem hunc communem esse debe-
re docet Augustinus, neq̃ igitur Purgatorius, neq̃ Gehennæ
ignis erit. Quis enim unquam in igne sulphureo, ubi peren-
nes placet sustinere pœnas salvabitur? Affertur quoq̃ locus
Petri. In quo & his qui in carcere erant Spiritibus veniens præ-
dicavit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabāt Dei
patientiam in diebus Noë. Quia verò in animo vestro iniquitas,
atq̃ in ingenio vestro falsitas sedem habere posse vel stabilem vel
instabilem, nemo est qui sibi possit persuadere, operæ preci-
um esse duco, brevibus tantum modo verbis, negocium ipsum
ut quam citissimè exponens, absolvam.

At quia multi in
explicatione loci istius sensu suo luxuriant, cum nos amplectamur,
quem & nobis utilem, & interpretationi scripturæ con-

gruere

gruere cognoscimus, nimirum ut non mortuos secundum corpus sed tantum morte peccatorum Petrum intellexisse noverimus.

Neque enim nos latet, ut quisquis membra sua facit servire iusticiæ in sanctificationem, vivere, è contra verò, quisquis iniquitati ad iniquitatem, teste Apostolo, mori creditur.

His igitur Christus non in Purgatorio, sed in hac vita per spiritum æternum prædicavit. Cum enim Deus multis misericordia & patientia, terminum poenitentiae irrisoribus & maleficis proposuisset: Christus ipse adfuit non carnali sed spirituali præsentia, annuncians peccatorum remissionem, seriamque ad Deum conversionem præcipiens, per eos servi sui Noë arcam fabricantis, spiritibus versutis & à vero declinantibus, qui iam in carcerem conclusi, dignam suæ factionis poenam, in æternum tolerabunt.

Quam interpretationem mox ipse Petrus approbat: nam idcirco, inquit, mortuis quoque prædicatum est Evangelium, ut damnarentur quidem secundum homines, id est, carne, viverent autem secundum Deum, id est Spiritu. Vbi quos prior loco spiritus in carcere dixit, mortuos vocat, morte videlicet peccatorum.

Alia super hoc mihi adducenda occurrerent, sed veluti mortuum cadaver pluribus vulneribus petere velle videri nolo, non dirutum ædificium amplius diruere, quasi adhuc stare videatur: hæc enim sunt quæ ab initio intednere videbar universa.

Agite igitur (A) vocati in Spiritu, spiritualiter vivamus, abijciamus, conculcemos, & renunciemus figmentis Satanæ: conspuamus impias Papicolarum nugas. Consideremus Christum mortuum & resuscitatum, non in Limbo, aut Purgatorio inclusum, sed supra omnes cœlos evectum, infinitam, incomprehensibilem & incorruptibilem suis partiri
lati-

lætitiam: Quam non oculis hisce meis, non intellectu atque mente concipere, non lingua effari possum.

Hanc igitur quam Salvator noster nobis in infinitum extendit, plasmatur & virtute sua confirmat, persequamur: neque corda nostrablasphemum & execrandum hoc figmentum fuliginoso æstu commaculet: ut liceat nobis desiderabilem, proximorum parentum & benevolorum, in altera vita felicitatem, melius per ignem Purgatorium, cui nulla sedes, nullus locus, nullum denique testimonium in sacris literis, exultis obtinere. Quod paulo sapientioribus & à Spiritu Dei doctis risum atque cachinnum, alijs verò nauseam parit. Quis unquam à Deo alienus, talia Diaboli terribilia, quæ hic, dies & noctes circumeundo dormientibus obijcit in Ecclesiam Dei introducere non est veritus? Pereant igitur autores illius dissolvantur nugæ multiplices, si quæ placet: regnum Dei gloriosum per ignominiosam & difficilem animarum nostrarum Purgationem acquirere: altissima per ea quæ sunt subtus terram venari? Efferamus quæso altius oculos, relinquamus tam sordidas cacodæmonum cavernas & receptacula, quæ nullam futuri gaudij speciem similitudinemque referunt. Intueamur nos ipsos in quibus vera est Dei imago, inspiciamus tellurem istam, astra, Solem, Lunam, contemplemur cœlos, qui nos suis motibus ad tollendum capita nostra invitant. Meditemur denique de corona electorum in cælis deposita, & tunc certè spe ardentiore, fide firmiore in promissis Dei acquiescemos, postque separationem animæ à corpore, cum ijs qui corde sunt puriore, DEVM ut est, facie ad faciem videbimus.

Quod si ita est, iam superfluum mihi videtur alia apponere, quibus adversariorum opiniones retundere, contradictoriam partem impugnare & expugnare existimem. His
D siqui

siquidem paucis, ut pro temporis angustia depromere potui, plenarie (A) vos certiores, de universa re redditos esse existimo. Quare amplius de re manifestissima, & coram oculis omnium sufficientissime exposita differere super-
vacaneum duco, ne quasi perfecto ædificio superædifi-
care, lucernamq; accensam, diurno Solis lumini
adjungere velle, comperiar.

D I X I

DISPUTATIONIS THEOLOGICÆ
CONTINENTIS

Problemata Aliquot de Scripturâ.

PARS QUINTA.

Q V A M

Favente Deo Opt. Max.

SUB PRÆSIDIO

D. GISBERTI VOETII SS. Theol. Doct.
Ejusdemque Facultatis in Inclytâ Acad. Ultraject. Profess.
ac ibidem in Ecclesiâ Pastoris vigilantissimi.

Publice tueri conabitur

THOMAS PETEO BORSAI Pannonio-Hungarus.
Ad diem 13. Febr. horâ locoque solitis.

ULTRAJECTI,
Ex officina JOANNIS à WAESBERGE,
M D C L.